

TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİNİN ÜNİVERSİTEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

INTERNATIONAL GRADUATE STUDENTS' VIEWS ABOUT TURKEY'S UNIVERSITIES

Nurettin BELTEKİN¹
Somayyeh RADMARD²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin üniversitenin akademik iklimine, akademik süreçlere, fiziksel ortama ve üniversitenin akademik niteliğine ilişkin görüşlerini saptamaktır. Araştırma tarama modelini esas almaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gören uluslararası lisansüstü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma evreninden "uygun örnekleme yöntemi" ile seçilen 119 öğrenci, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri SPSS programı ile frekans ve yüzde değerlerine göre hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen yüzde ve frekanslara göre; öğrencilerin akademik yaşantı alt boyutlarına göre olumlu bulma derecesi farklılaşmaktadır. Alt boyutların genelinde, grubun yargısı olumludur. Grup, öğretim elemanlarına yönelik "ilgi", "yardım" ve "iletişim" ile "yeterli materyal kullanma", "etkili öğretim yöntemlerini kullanma", "adil ve tarafsız değerlendirme" konularında olumsuz yargılara sahiptir. Üniversitenin; "kütüphane" ve "bilgisayar, fotokopi, internet, vb. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği" açısından yetersiz olduğuna, "mesleki gelişim" ve "eğitimin niteliği" konularında ise olumsuz algı içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Eğitim, Uluslararası Öğrenciler, Ankara Üniversitesi, Akademik Nitelik, Akademik Süreç, Fiziksel Ortam

Abstract

The purpose of this study was to graduate international students studying at the University of Ankara to try to identify the views of the university. Study is a descriptive survey study. Although the university students' views on the findings of the study, mostly positive, some negative opinions sizes are also visible. Academic life all along the bottom of the lower dimensions differ according to the size of the group judgment of the degree of a positive finding is positive. According to research findings, they found the group sizes are also proportionately more negative. Especially for faculty members "interest", "help" and "communication" and "sufficient material to use", "to use effective teaching methods", "fair and impartial assessment" is seen on the negative judgments. Fully met the expectation of the university's physical environment is seen on the negative group, the "library" and "computers, copiers, internet, and so on. support services in terms of the number and continuity of service" are deemed insufficient, and "professional development" and "the quality of education" were concerns about.

Key Words: Graduate Education, International Students, the University of Ankara, Academic Quality, Academic Process, Physical Area,

¹ Dr. MEB. 97/1 Cebeci, Çankaya/Ankara, nurettin.beltekin@gmail.com

² Dr.İstanbul Aydın Üniversitesi, somayyeh92@yahoo.com

1. GİRİŞ

Uluslararası öğrenci hareketliliği küresel ölçekte birçok boyutuyla ilgi konusu olmaktadır (Güçlü, 1997; Sugimura, 2008; Varghese, 2009; Kasapoğlu, Milet ve Çabuk Kaya, 2009; Ward ve Masgoret, 2004). Küreselleşme ile birlikte yeni bir nitelik kazanan uluslararası öğrenci hareketliliğinin izlerini insanlığın eski tarihlerinde bulmak mümkündür. Kuşkusuz bu, üniversite eğitiminin “uluslararası” niteliği ile yakından ilgilidir. Üniversite eğitimi ulus-devletlerin kurulması ile birlikte yeni bir nitelik kazanmış ve “uluslararası” niteliği zayıflayarak ulusal niteliğe doğru evrilmiştir. Bugün ise küreselleşme ile birlikte üniversiteler sürece uygun bir şekilde yeniden yapılandırılmaya çalışılmaktadır. Uluslararası öğrencilerin tarihsel serüveni, üniversitelerin dönüşümünü izlemek ve bu süreci anlamak için önemli imkânlar sunmaktadır.

Uluslararası öğrenciler tarihsel olarak farklı süreçlerden geçmiştir. Eski Yunan’da, Almanya’da ve Doğu’da farklı alanlarda ünlenen üniversitelerde öğrenim görmek amacıyla uluslararası öğrenci göçü olmuştur. Uluslararası öğrencilerin sonraki büyük göçü, 13. yüzyılın başında Oxford’un yeni öğrenme merkezi olması sonucu meydana gelmiştir. Öğrenme arzusu ve uzmanlık bilgisi, dünyayı görmek isteği, maceralar deneyimleme, sosyal prestij ve ekonomik kazanımlar için öğrenciler yeni merkezlere akın etmiş. 14. ve 16. yüzyıllarda Rönesans ve Reform ile birlikte başta “hümanist çalışmalar yapmak” gibi öğrenci seyahatlerine yeni motifler eklenerek uluslararası hareketlilik hızlanmıştır. Bu süreçte çok sayıda bilim adamı çeşitli yollarla bilgi edinme ve alışveriş için diğer ülkelere seyahat etmeye devam etmiştir.

17. yüzyıl uluslararası idealler, evrensel hoşgörü, dünya barışı ve hukukun üstünlüğü gibi yeni birçok aydınlatıcı kavramlar getirdi. Uluslararası üyelik ile oluşan bilim toplulukları ve akademileri, akademisyenler ve öğrenciler seyahat yoluyla uluslararası ve kültürlerarası iletişimden yanaydı. 19. yüzyılda, Alman üniversiteleri yeni öğrenim merkezi haline geldi. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere birçok uluslararası öğrenci eşsiz öğretim ve burs standartları gelişmiş olduğu için fen bilimleri, tıp ve diğer alanlarda eğitim almak için Alman üniversitelerine katıldı. Yirminci yüzyılda da bilgi ve kültürel zenginlik ya da kişisel gelişimin yanı sıra devletlerin politik ve ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda uluslararası öğrenci hareketliliğini arttıran yeni faktörler eklenmiştir (Güçlü, 1997).

Yirminci yüzyıldaki üniversitelerin uluslararasılaşması küreselleşmeye verilen bir cevap olarak algılanmaktadır (Knight, 1999: 15; Qing, 2003: 249). Bu nedenle üniversiteler

küreselleşme bağlamında kurumsal yapı, politika, uygulama, program, öğrenci ve personel gibi tüm bileşenlerini geliştirmesi için teşvik edilmektedir. Çünkü küreselleşme dinamik bir süreçtir ve bu süreçte başarılı olmak için küresel ağlar ve ortaklıklara katılmakla birlikte akademik toplulukta aktif ve sorumlu olmayı gerektirmektedir. Bu nedenle eğitimin uluslararasılaşmasına yönelik eğitimcilerin yaklaşımlarını küreselleşmenin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel dinamikleri ile yakından ilişkilendirilmesi gerektiğini öne sürmektedir (NAFSA, 2009: 2).

Tarihsel olarak üniversiteler, öğrencileri ve öğretim üyeleri farklı ülkelerden gelen uluslararası kuruluşlar olan ulus devletlerin kurulduğu ve milliyetçilik akımlarının yükseldiği dönemlerde üniversitelerin uluslararası karakteri giderek azalmıştır. İkinci Dünya savaşı sonrası uluslararasılaşma eğilimleri yeniden yükselmeye başlamıştır (Taluğ, 2010). 1980'lerde yaygınlaşmaya başlayan yeni liberal politikalar yaşamın tüm alanları gibi eğitime uluslararası boyut kazandırmaktadır. Özellikle yükseköğretimdeki kitleselleşmeler sonucu artan talep, yükseköğretimin özelleşmesi rekabete dayalı uluslararası bir yükseköğretim pazarı yaratmıştır. Bu gelişmenin en önemli nedenlerinin başında dünyada geniş bir ilginin olması, farklı alternatifler yaratılarak yükseköğretim olanağının artması ve mesleklerin küreselleşmesi gösterilmektedir. Didou'ya (2002) göre gelişmiş bir yükseköğretim sistemine sahip olan A.B.D. ve Kanada uluslararası eğitimi piyasa konusu olan ticari bir alan olarak görmektedirler. Scott'a (2002) göre Amerika Birleşik Devletleri'nde şirket üniversitelerinin çoğalması yükseköğretimin ticarileşmesinin en güçlü nedenidir. Bu süreç yeni üniversite çeşitlerinin de ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bunlar arasında, bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı eğitim modellerini kullanarak, kitlesel eğitim veren (öğrenci sayısı 100.000'in üzerinde olan) mega üniversitelerin artan sayıları dikkati çekmektedir (OECD, 2004).

2002 yılında yaklaşık 2 milyon öğrencinin kendi ülkesi dışında eğitim arayışı içinde olduğu görülmektedir. Bunun dörtte birinden fazlası ABD'yi tercih emekte, bu tercihin ABD ekonomisine 12 milyar dolardan fazla bir katkısının olduğu tahmin edilmektedir. 2000–2001 dönemler arasında yabancı öğrencilerin yarım milyondan fazlası ABD'deydi, 200 binden fazlası İngiltere'de, 185 bini Almanya'da ve 135 bini Fransa'da ve arta kalan binlercesi de diğer gelişmiş Asya-Pasifik ve Avrupa ülkelerinde eğitim görmektedir (Yepes, 2006: 111-128). Yabancı öğrencilerin en yoğun olduğu ülkeler Avrupa ülkeleridir. Bununla birlikte Avrupa ülkelerinde 831.000 olan yükseköğretime kayıtlı öğrenci sayısının 2007 yılında 1

milyonu geçmiştir. Ancak bu öğrencilerin yaklaşık yarısını AB üyesi ülkeler arasında hareketliliğe fırsat veren Erasmus öğrencileri oluşturmaktadır (YÖK, 2007).

Üniversitelerdeki bu yeni durum, merkez-çevre ilişkilere dayalı değerlendirildiğinde, gelişmiş merkez ülkeler ya da uluslararası kuruluşlar lehine ekonomik girdi sağlarken; gelişmekte olan ülkeler açısından kıt kaynakların gelişmiş ülkelere akışını hızlandırmıştır. Asya ve Afrika'dan özel ya da burslu binlerce öğrenci yüksek öğretim için gelişmiş ülkelere yönelmişlerdir. Bu konuda Türkiye, hem öğrenci çeken hem öğrenci gönderen bir ülke olarak görülmektedir. Türkiye'ye gelen öğrencilerin büyük kısmı Türkî Cumhuriyetler ile "Türk ve Akarba Topluluklarından" oluşmaktadır. 2009 yılı itibariyle bu ülkelere gelen öğrenci sayısı 5973'tür (MEB, 2009-2010)

Ankara Üniversitesi Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı açısından beşinci sıradadır. Bu oran toplam öğrencilerin %6'sına karşılık gelmektedir. Ankara Üniversitesi daha fazla uluslararası öğrenciyi kazanabilmek için üniversiteyi "cazip" kılma çalışmaları yaptığı görülmektedir (Ankara Üniversitesi, 2009; Taluğ, 2010). Kuşkusuz artan öğrenci hareketliliğinden daha fazla öğrenci çekmek için üniversitenin "cazibe"sinin artırılması önemlidir. Uluslararası öğrencilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerinin nesnel çalışmalarla saptanması ve izlenmesi, bu konuda elde edilen verilere göre uluslararası öğrencilerin hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi son derece önemlidir.

Avrupa üniversitelerinde görev yapan yöneticiler öğrenci memnuniyet düzeylerini test etme konusunda izleme araştırmaları yürütmektedirler. Üniversiteler diğer ülkelere giden kendi öğrencilerinin memnuniyet alanını belirlemektedirler. Ayrıca kendi üniversitelerine gelen öğrencilerin memnuniyet düzeylerini de belirleyerek öğrencilere sundukları hizmetleri geliştirmeyi amaçlamaktadırlar (Yağcı, İkinci, Burgaz, Kelecioğlu ve Ergene, 2007). Üniversiteler öğrencilerin memnuniyetlerini yüksek öğretimin temel bileşenleri olan akademik iklim, akademik süreç, fiziksel ortam ve üniversitenin akademik niteliği temelinde belirlemeye çalışmaktadır (Aktan ve Gencel, 2007). Yüksek öğretimin kurumlarına kalite güvencesi de veren söz konusu ölçme ve değerlendirme çalışmalarının artan uluslararası öğrenci talebine enformasyon sağlama görevini de görmektedir. Yükseköğretim kurumlarının yüksek kalite güvencesine sahip olmaları iç ve dış paydaşların kurum hakkında algı düzeyleri büyük önem taşımaktadır. Diğer bir deyişle üniversitenin dış paydaşları olan uluslararası öğrencilerin üniversite hakkındaki algısı üniversiteye olan uluslararası talebi etkileyen önemli bir faktör olmaktadır. Aynı zamanda üniversitenin uluslararasılaşması, uluslararası öğrencilere hitap edecek bir düzeye gelmesi için gerekli çalışmalara veri sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gören lisansüstü uluslararası öğrencilerin üniversitenin akademik iklimine, akademik süreçlere, fiziksel ortama ve üniversitenin akademik niteliğine ilişkin görüşlerini saptamaktır.

Alt amaçlar

Uluslararası öğrencilerin;

1. Akademik iklime,
2. Akademik süreçlere,
3. Fiziksel ortama,
4. Üniversitenin akademik niteliğine ilişkin görüşlerinin saptanmasını amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, Ankara Üniversitesi lisansüstü programlarında öğrenim gören uluslararası öğrencilerinin üniversiteye ilişkin görüşlerini anket yoluyla elde etmeyi amaçlayan tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada evrenden örneklem alma yöntemi olarak olasılık dışı örnekleme türlerinden “uygun örnekleme yöntemi” kullanılmıştır. “Uygun örnekleme yöntemi”; evrenden zaman, ekonomi ve diğer nedenlerden dolayı belli bir temsilin sağlanmasının zor olduğu durumlarda ortak karakteristikleri taşıyan kişilere anket uygulanması şeklinde uygulanan bir örneklem yöntemi olarak tanımlanabilir (Balcı, 2001). Bu çalışmanın evreni 2010-2011 öğretim yılında Ankara Üniversitesi lisansüstü programlarında öğrenim gören uluslararası öğrencilerdir. Öğrencilerden belli bir örnekleme ulaşma imkânı bulunamadığı için ulaşılan her Ankara Üniversitesi uluslararası lisansüstü öğrencisine anket uygulandı. Bu şekilde belirlenen araştırmanın örnekleme, Ankara Üniversitesi lisansüstü programlarında öğrenim gören 119 uluslararası öğrenci olarak belirlendi. Ankara Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Ofisinden alınan bilgilere göre Ankara Üniversitesi'ne bağlı enstitülerde yaklaşık 550 lisansüstü öğrenci bulunmaktadır. 119 öğrenci toplam sayının %21,6'na karşılık gelmektedir. Belli bir temsil gözetilmediği halde ulaşılan oran hatırı sayılır bir temsile karşılık gelmektedir. Bunun da araştırmanın bulgularını genelleme imkânını arttırdığı söylenebilir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Verilerin toplanmasında, uzmanların görüşü alınarak geliştirilen bir anket kullanılmıştır³. Anketin geliştirilmesi sürecinde “Hacettepe Erasmus Öğrenci Anketi (HERÖG)”den (Yağcı ve diğerleri, 2007) yararlanılmıştır. Öğrenci anketi, Kişisel Bilgiler ve Üniversiteye İlişkin Görüşler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

“Kişisel Bilgiler” ile ilgili bölüm,

1. Cinsiyet, 2. Ülke, 3. Lisans Öğrenimini Gördüğü Ülke, 4. Enstitüsü 5. Bölümü 6. Kapsamı alt bölümlerinden oluşmaktadır.

“Üniversiteye İlişkin Görüşler” ile ilgili bölüm,

1. Akademik İklim’de beş madde, 2. Akademik Süreçlerde sekiz madde, 3. Fiziksel Ortam’da dört madde 4. Akademik Nitelik alt bölümünde iki madde olmak üzere toplam yirmi madde bulunmaktadır.

Anketteki her bir madde için beşli dereceleme ölçeğinde “Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum” biçiminde yapılandırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Anket maddelerine verilen yanıtlardan frekans ve yüzde dağılımları elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Kişisel Bilgiler ve Üniversiteye İlişkin Görüşler olarak tasnif edilmiştir. Kişisel Bilgiler ve Üniversiteye İlişkin Görüşler bölümünde elde edilen veriler yüzde ve frekans olarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular “Kişisel Bilgiler ve Öğrencilerin Üniversiteye İlişkin Yorumları” olmak üzere iki ana başlık altında toplanmış ve elde edilen yüzde ve frekanslar yardımı ile araştırmanın alt amaçları bağlamında yorumlanmıştır.

A) KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde örnekleme giren bireylerle ilgili kişisel bilgiler verilmiştir

³ Anket geliştirme sürecinde görüşüne başvurulmuş uzmanlar; Prof. Dr. Kasım Karakütük (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi), Doç.Dr. H.Hüseyin Aksoy (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi), Doç. Dr. Necati Cemaloğlu (Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

Tablo 1. Örnekleme Giren Grubun Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	79	66,4
Erkek	40	33,6
Toplam	119	100,0

Tablo 1’de verilen örnekleme giren grubun cinsiyetlerine ilişkin dağılım incelendiğinde, grubun üçte birinin (%30) erkek olduğu, grubun üçte ikisinin ise (%66,4) kadın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında lisansüstü eğitim için kadın oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Örnekleme Giren Grubun Ülkelerine İlişkin Dağılımı

Ülke	f	%
İran	36	30,3
Azerbaycan	15	12,6
Irak	12	10,1
Moldova	8	6,7
Kosova	6	5,0
Rusya Federasyonu	5	4,2
Kırgızistan	4	3,4
Romanya	3	2,5
Türkmenistan	3	2,5
Pakistan	3	2,5
Kazakistan	3	2,5
Moğolistan	2	1,7
Afganistan	2	1,7
Özbekistan	2	1,7
Tataristan	2	1,7
Diğer	10	8
Toplam	116	97,5
Belirtmeyen	3	2,5
Toplam	119	100,0

Tablo 2’de verilen örnekleme giren grubun ülkelerine ilişkin dağılım incelendiğinde, 25 farklı ülkeden oldukça heterojen bir grup olduğu görülmektedir. Buna karşın grubun üçte biri (%30) gibi yüksek bir oranı İranlılardan oluşmaktadır. İranlıları %12,6 ile Azerbaycanlılar, %10,1 Iraklı ve %6,7 ile Moldovalı öğrenciler takip etmektedir. Türkiye’nin

İran, Azerbaycan, Irak ve Moldovalı ile köklü tarihsel ilişkileri, kültürel yakınlık gibi faktörlerin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye ile söz konusu ülkeler arasında yapılan eğitim anlaşmaları da diğer bir faktör olmaktadır.

Tablo 3. Örnekleme Giren Grubun Lisans Eğitimi Aldığı Ülkeye İlişkin Dağılımı

Ülke	f	%
İran	29	24,4
Türkiye	29	24,4
Azerbaycan	8	6,7
Moldova	5	4,2
Kazakistan	5	4,2
Irak	5	4,2
Rusya Federasyonu	5	4,2
Kosova	4	3,4
Kırgızistan	3	2,5
Afganistan	2	1,7
Pakistan	2	1,7
Diğer	9	7,2
Toplam	106	89,1
Belirtmeyen	13	10,9
Toplam	119	100,0

Tablo 3’de verilen örnekleme giren grubun lisans eğitimi aldığı ülkeye ilişkin dağılım incelendiğinde grubun çoğunun kendi ülkesinde lisans eğitimi aldığı görülmektedir. Öğrencilerin dörtte biri (%24,4) kadarı ise lisans eğitimlerini Türkiye’de almışlardır. Lisans eğitimlerini Türkiye’de tamamlayan öğrencilerin lisansüstü eğitimlerini Türkiye’de devam etmeleri eğitim ilişkin bir memnuniyet olduğunu da göstermektedir.

Tablo 4. Örnekleme Giren Grubun Lisansüstü Eğitim Düzeyine İlişkin Dağılımı

Lisansüstü Programı	f	%
Yüksek Lisans	72	60,5
Doktora	46	38,7
Belirtmeyen	1	0,8
Toplam	119	100,0

Tablo 4’de verilen örnekleme giren grubun lisansüstü eğitim aldığı bölüme ilişkin dağılım incelendiğinde, grubun üçte birinin (%38,7) doktora programlarında üçte ikisinin (60,5) ise yüksek lisans programlarına kayıtlı oldukları görülmektedir. Burada doktora programlarına “tıpta uzmanlık” da dâhil edilmiştir. Yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin oranının yüksekliği lisansüstü programlarına uluslararası öğrencilerin Türkiye üniversitelerine ilgisinin artmaya başladığı söylenebilir.

Tablo 5. Örnekleme Giren Grubun Lisansüstü Eğitim Aldığı Enstitüye İlişkin Dağılımı

Enstitüler	f	%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	74	62,2
Fen Bilimleri Enstitüsü	23	19,3
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	9	7,6
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	8	6,7
Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü	1	0,8
Biyoteknoloji Enstitüsü	1	0,8
Toplam	116	97,5
Belirtmeyen	3	2,5
Toplam	119	100,0

Tablo 5’de verilen örnekleme giren grubun lisansüstü eğitim aldığı enstitüye ilişkin dağılım incelendiğinde grubun üçte ikisinin (%62,2) gibi büyük bir oranda Sosyal Bilimler Enstitüsünde oldukları görülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsünü Fen Bilimleri Enstitüsü (%19,3) Sağlık Bilimleri Enstitüsü (%7,6) ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü (%6,7) izlemektedir. Diğer bir ifade ile lisansüstü eğitimlerini Türkiye’de sürdüren öğrencilerin sosyal bilimler programlarına ilgi göstermektedirler.

Tablo 6. Örnekleme Giren Grubun Lisansüstü Eğitim Aldığı Bölüme İlişkin Dağılımı

Bölümler	f	%
Uluslararası İlişkiler	32	26,9
İşletme	14	11,8
Hukuk	13	10,4
Ziraat	9	7,2
Tıpta Uzmanlık	8	6,4
Eğitim Bilimleri	6	4,9
Tarih	5	4,2
Kimya	4	3,2
İletişim	4	3,2
Biyoloji	3	2,5
Gıda Mühendisliği	3	2,5
Sosyoloji	3	2,5
İngiliz Dili ve Edebiyatı	2	1,7
Dil bilimi	2	1,7
Diğer	10	7
Toplam	117	98,3
Belirtmeyen	2	1,7
Toplam	119	100,0

Tablo 6'de verilen örnekleme giren grubun lisansüstü eğitim aldığı bölüme ilişkin dağılım incelendiğinde grubun dörtte biri (%26,9) gibi büyük bir oranın uluslararası ilişkiler bölümünde oldukları görülmektedir. Uluslararası ilişkileri %11 ile işletme, %9,1 hukuk, % 7,6 ziraat ve % 6,6 tıpta uzmanlık izlemektedir. Yukarıda da görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal bilimler programlarına ilgi gösterdikleri, bu ilginin uluslararası ilişkiler, işletme, hukuk bölümlerinde yoğunlaşmaktadır. Buna karşın fen bilimlerinde ise ziraat ve tıpta uzmanlık öne çıkmaktadır.

Tablo 7. Örneklemeye Giren Grubun Lisansüstü Eğitimi Hangi Kapsamda Yaptığına İlişkin Dağılım

Kapsamı	f	%
Devlet Bursu	71	59,7
Kendi Hesabına	39	32,8
Erasmus	2	1,6
Diğer	6	5,0
Toplam	118	99,2
Belirtmeyen	1	0,8
Toplam	119	100,0

Tablo 7’de verilen örnekleme giren grubun lisansüstü eğitimi hangi kapsamda yaptığına ilişkin dağılım incelendiğinde grubun önemli bir kısmının (%59,7) Devlet Bursu ile öğrenimlerini sürdürdükleri görülmektedir. Devlet Bursu ile öğrenimlerini sürdürenleri, Kendi Hesabına %32,8 ve Diğer %5 ve Erasmus kapsamındaki öğrenciler %1,6 izlemektedir. Türkiye’yi tercih eden öğrencilerin Türkiye’nin tarihi hinterlandında bulunan, tarihsel ve kültürel bağları olan ülkelerden olduğunu hatırlarsak söz konusu ülkelerin Türkiye ile olan eğitim anlaşmaları devlet bursu ile okuyan öğrencilerin oranını yükseltmektedir.

B) ÜNİVERSİTEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

1. Akademik İklim İlişkin Bulgular

Tablo 8’de grubun akademik iklime ilişkin görüşlerine yer verilmektedir. Uluslararası öğrencilerin “akademik iklime” ilişkin yargılara yönelik olumlu değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Akademik iklime ilişkin yüksek oranda olumlu değerlendirme yaptıkları maddeler “Akademik danışmanım sorunlarım hakkında yeterli bilgi sahibidir ve sorunlarımı çözmeye isteklidir”(%39,5), “Öğretim elemanları davranışlarında bize karşı adil ve tarafsızdır”(%37) ve “Akademik danışmanıma gereksinim duyduğumda ulaşabilirim”(%36) şeklinde sıralanmaktadır.

Grup akademik iklime ilişkin olumlu yargıya sahip olmakla birlikte bazı konularda oransal olarak daha olumsuz değerlendirmede bulunmaktadır. Akademik iklime ilişkin

oransal olarak daha olumsuz değerlendirme yaptıkları maddeler “*Ders aldığım öğretim elemanları bana karşı ilgilidir ve bana yardımcı olur*”(9,2) ve “*Ders aldığım öğretim elemanları ile kolayca iletişim kurabilirim ve yardım alabilirim*”(7,6) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 8. Akademik İklim İlişkin Görüşleri

Maddeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Akademik danışmanıma gereksinim duyduğumda ulaşabilirim	1	0,8	6	5,0	28	23,5	41	34,5	43	36,1
Akademik danışmanım sorunlarım hakkında yeterli bilgi sahibidir ve sorunlarımı çözmeye isteklidir	5	4,2	7	5,9	23	19,3	47	39,5	37	31,1
Ders aldığım öğretim elemanları bana karşı ilgilidir ve bana yardımcı olur	3	2,5	11	9,2	27	22,7	40	33,6	38	31,9
Ders aldığım öğretim elemanları ile kolayca iletişim kurabilirim ve yardım alabilirim	2	1,7	9	7,6	30	25,2	40	33,6	38	31,9
Öğretim elemanları davranışlarında bize karşı adil ve tarafsızdır	4	3,4	6	5,0	28	23,5	44	37,0	37	31,1

Bu boyuta ilişkin bulgulara bakıldığında “Uluslararası Öğrencilerin” akademik iklimine ilişkin yargılarının olumlu olduğu, beklentilerinin karşılandığı söylenebilir. Bu karşın öğretim elemanlarının “*ilgi*”, “*yardım*” ve “*iletişim*” gibi bazı konularda eksiklerinin olduğu ifade edilebilir. Başka bir anlatımla öğrencilerin bireysel olarak öğretim elemanlarının ilgi, yardım ve iletişimine ihtiyaç duyduğu kimi konularda yeterli destek alamadıkları ileri sürülebilir.

2. Akademik Sürece İlişkin Bulgular

Tablo 9’da grubun akademik sürece ilişkin görüşlerine yer verilmektedir. Uluslararası öğrencilerin “akademik sürece” ilişkin maddelere yönelik olumlu değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Akademik sürece ilişkin yüksek oranda olumlu değerlendirme yaptıkları maddeler “*Ders dışında yapmam gereken çalışmalar (proje, uygulama, ödev, bireysel çalışma, v.b.) öğrenmeye ve dersteki başarıma katkı sağlar*” (44,5), “*Öğretim elemanları adil ve tarafsız bir biçimde bizi değerlendirir*” (42,9) ve “*Öğretim elemanları güncel bilgileri ve son gelişmeleri derslerimize yansıtır*” (42,0) şeklinde sıralanmaktadır.

Grup akademik sürece ilişkin olumlu yargıya sahip olmakla birlikte bazı maddelere oransal olarak daha olumsuz değerlendirmede bulunmaktadır. Akademik sürece ilişkin oransal olarak daha olumsuz değerlendirme yaptıkları maddeler “*Öğretim elemanları derslerimizde yeterli materyali ve teknolojik araç-gereçleri kullanır*” (%9,2), “*Öğretim elemanları derslerimizde çeşitli ve etkili öğretim yöntemlerini kullanır*” (%7,6) ve “*Öğretim elemanları adil ve tarafsız bir biçimde bizi değerlendirir*” (%8,4) sayılabilir.

Tablo 9. Akademik Sürece İlişkin Görüşleri

Maddeler	Hiç Katılmıyor		Kısmen Katılmıyor		Kısmen Katılıyor		Katılıyor		Tamamen Katılıyor	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretim elemanları derslerimize hazırlıklı gelir	1	0,8	6	5,0	22	18,5	45	37,8	45	37,8
Öğretim elemanları dersleri severek ve coşkulu bir biçimde yapar	1	0,8	7	5,9	28	23,5	41	34,5	42	35,3
Öğretim elemanları güncel bilgileri ve son gelişmeleri derslerimize yansıtır	2	1,7	3	2,5	30	25,2	34	28,6	50	42,0
Öğretim elemanları derslerimizi zamanında başlatıp bitirir	5	4,2	4	3,4	40	33,6	37	31,1	33	27,7
Öğretim elemanları derslerimizde yeterli materyali ve teknolojik araç-gereçleri kullanır	5	4,2	16	13,4	41	34,5	41	34,5	16	13,4
Öğretim elemanları adil ve tarafsız bir biçimde bizi değerlendirir	3	2,5	10	8,4	27	22,7	51	42,9	28	23,5
Öğretim elemanları derslerimizde çeşitli ve etkili öğretim yöntemlerini kullanır	1	0,8	12	10,1	38	31,9	45	37,8	23	19,3
Ders dışında yapmam gereken çalışmalar (proje, uygulama, ödev, bireysel çalışma,v.b.) öğrenmeye ve dersteki başarıma katkı sağlar	2	1,7	6	5,0	21	17,6	53	44,5	37	31,1
İlgi ve gereksinimlerime uygun yeterince seçmeli ders sunulmaktadır	7	5,9	7	5,9	33	27,7	42	35,3	30	25,2

Bu boyuta ilişkin bulgulara bakıldığında “Uluslararası Öğrencilerin” akademik sürece ilişkin yargılarının olumlu olduğu söylenebilir. Bu karşın öğretim elemanlarının “*yeterli materyal kullanma*”, “*etkili öğretim yöntemlerini kullanma*” ve “*adil ve tarafsız değerlendirme*” gibi bazı konularda eksiklerinin olduğu ifade edilebilir. Diğer bir anlatımla akademik süreçten beklentilerinin karşılandığı buna karşın öğretim sürecinde kullanılan donanım, öğretim yöntem ve teknikleri ile adalet konularında bazı eksiklikler bulmuşlar.

3. Fizikî Ortama İlişkin Bulgular

Tablo 9’da grubun “fizikî ortama” ilişkin görüşlerine yer verilmektedir. Uluslararası öğrencilerin fizikî ortama ilişkin maddelere yönelik olumlu değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Bu hususta yüksek oranda olumlu değerlendirme yaptıkları maddeler “Eğitim ortamları fiziksel açıdan uygundur” (%38,7), “Kütüphane kaynakları araştırmalarımı yapmak için yeterlidir” (%33,6) ve “Kütüphane çalışmalarımı yapmak için fiziksel açıdan uygun ve yeterlidir” (%31,1) şeklinde sıralanmaktadır.

Grup fizikî ortama ilişkin olumlu yargıya sahip olmakla birlikte bazı maddelere oransal olarak daha olumsuz değerlendirmede bulunmaktadır. Fizikî ortama ilişkin oransal olarak daha olumsuz değerlendirme yaptıkları maddeler “Bilgisayar, fotokopi, internet, vb. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği açısından yeterlidir” (%21), “Kütüphane kaynakları araştırmalarımı yapmak için yeterlidir” (%19,3) ve “Kütüphane, çalışmalarımı yapmak için fiziksel açıdan uygun ve yeterlidir” (%15,1) sayılabilir.

Tablo 10. Örnekleme Giren Grubun Fiziki Ortama İlişkin Görüşleri

Maddeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitim ortamları fiziksel açıdan uygundur	6	5,0	10	8,4	37	31,1	46	38,7	20	16,8
Kütüphane çalışmalarımı yapmak için fiziksel açıdan uygun ve yeterlidir	13	10,9	18	15,1	37	31,1	31	26,1	20	16,8
Kütüphane kaynakları araştırmalarımı yapmak için yeterlidir	23	19,3	21	17,6	40	33,6	20	16,8	15	12,6
Bilgisayar, fotokopi, internet, v.b. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği açısından yeterlidir	19	16,0	25	21,0	29	24,4	27	22,7	19	16,0

Bu boyuta ilişkin bulgulara bakıldığında “Uluslararası Öğrencilerin” fizikî ortama ilişkin yargılarının olumlu olduğu, beklentilerinin karşılandığı söylenebilir. Bu karşın “kütüphanenin çalışma ve araştırma açısından” ve “bilgisayar, fotokopi, internet, vb. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği açısından” yetersizliği görüldüğü ve beklentileri

karşılımadığı ifade edilebilir. Diğer bir ifade ile fizikî ortam genellikle olumlu algılanmakla beraber grup çalışma ve araştırma ortamı, destek hizmetleri konularında bazı problemler yaşadıkları söylenebilir.

4. Akademik Niteliğe İlişkin Bulgular

Tablo 9’da grubun “akademik niteliğe” ilişkin görüşlerine yer verilmektedir. Uluslararası öğrencilerin “akademik niteliğe” ilişkin maddelere yönelik olumlu değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Akademik niteliğe ilişkin yüksek oranda olumlu değerlendirme yaptıkları maddeler “Ankara Üniversitesi’nde nitelikli bir eğitim almaktayım” (%43,7) ve “Ankara Üniversitesi meslekî gelişimimi sağlamaktadır” (%34,5) şeklinde sıralanmaktadır.

Grup akademik niteliğe ilişkin olumlu yargıya sahip olmakla birlikte bazı maddelere oransal olarak daha olumsuz değerlendirmede bulunmaktadır. Akademik niteliğe ilişkin oransal olarak daha olumsuz değerlendirme yaptıkları maddeler “Ankara Üniversitesi mesleki gelişimimi sağlamaktadır” (%7,6) ve “Ankara Üniversitesi’nde nitelikli bir eğitim almaktayım” (%5,0) sayılabilir.

Tablo 10. Örneklemeye Giren Grubun Akademik Niteliğe İlişkin Görüşleri

Maddeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ankara Üniversitesi’nde nitelikli bir eğitim almaktayım	3	2,5	6	5,0	22	18,5	52	43,7	36	30,3
Ankara Üniversitesi mesleki gelişimimi sağlamaktadır	5	4,2	9	7,6	33	27,7	41	34,5	31	26,1

Bu boyuta ilişkin bulgulara bakıldığında “Uluslararası Öğrencilerin” akademik niteliğe ilişkin yargılarının olumlu olduğu, beklentilerinin karşılandığı söylenebilir. Buna karşın “mesleki gelişim” ve “eğitimin niteliği” konusunda endişelerin olduğu da ifade edilebilir. Başka bir anlatımla grup üniversitenin akademik niteliğini olumlamakla birlikte üniversitenin meslekî gelişimlerini sağladığı ve eğitimin niteliği konusunda kendi içinde farklılaşmaktadır. Bazı öğrenciler mesleki gelişim ve nitelik konusunda endişe taşıdıkları ileri sürülebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Uluslararası lisansüstü öğrencilerinin Ankara Üniversitesine ilişkin görüşlerini araştırmayı esas alan bu çalışmada öğrencilerin eğilimlerinin üniversitenin uluslararasılaşması bağlamına göre analizi yapılmıştır. Üniversitelerin akademik iklimi, akademik süreçleri, fiziksel ortamı ve akademik niteliği gibi boyutlar üniversitelerin uluslararası kalite güvencesini belirleyen standartlar olarak kullanılmaktadır (Aktan ve Gencel, 2007). Diğer bir ifade ile üniversiteler belirlenen kriterleri yerine getirme bağlamında uluslararasılaştığı kabul edilmektedir. Uluslararasılaşan üniversiteler çok kültürlü, akademik olarak küresel dünyayı anlamış ve yüksek meslekî niteliklere sahip öğrenci mezun etmektedir. Kuşkusuz söz konusu niteliklere sahip mezun uluslararası öğrenci sayısı da üniversite için önemli bir prestij kaynağı olmaktadır.

Üniversitelerin uluslararasılaşmasında üniversitelerin sahip olduğu uluslararası öğrenci sayısı önemli bir gösterge olmaktadır. Kuşkusuz uluslararası öğrenci sayısı da üniversitenin sunduğu eğitim niteliği ile yakından ilişkilidir. Ankara Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin üniversitenin akademik yaşantılarına ilişkin yargılarının olumlu olması da bunun bir göstergesidir. Çünkü eğitimin niteliği ve akademik yaşantı deneyimleri öğrenciler için bir tercih nedeni olmaktadır. Öğrencilerin büyük oranda Ankara Üniversitesi'ndeki akademik yaşantılarını olumlu olarak algılayarak, akademik yaşantı alt bileşenlerinde farklılaşmaktadır. Kuşkusuz olumsuz algılar öğrenciler için de Ankara Üniversitesi'nden ayrılmanın ya da olumsuz bilgi yaymanın kaynağı olma özelliğini taşımaktadır.

Araştırma sonunda elde edilen bulgular uluslararası öğrencilerin Ankara Üniversitesi'ne akademik yaşantılarına dayalı algılarının olumlu olduğu görülmektedir. Akademik yaşantı alt boyutlarına göre olumlu bulma derecesi farklılaşmakla birlikte tüm alt boyutlarda grubun yargısının olumlu olduğu söylenebilir. Öğrencilerin akademik iklim ve süreçlerde önemli bir olumsuzluk yaşamaması olması önemli bir noktadır. Çünkü küreselleşme ile birlikte farklı etnik, din ve ırktan öğrencilerin aynı eğitim ortamı paylaşması ciddi olumsuzluklara da neden olmaktadır (Lawrence ve Tatum, 2011). Bu anlamda öğrencilerin öğretim elemanlarına ilişkin “*adil ve tarafsız değerlendirme*”, “*ilgi*”, “*yardım*” ve “*iletişim*” gibi alt boyutlarda yüksek derecede olumlu bulması oldukça önemlidir. Bununla birlikte araştırma bulgularına göre grubun oransal olarak daha olumsuz buldukları boyutlar da saptanmıştır. Özellikle öğretim elemanlarına yönelik “*ilgi*”, “*yardım*” ve “*iletişim*” gibi bazı konularda eksiklerinin olması, “*yeterli materyal kullanma*”, “*etkili öğretim yöntemlerini kullanma*” ve “*adil ve tarafsız değerlendirme*” gibi konularda olumsuz yargılar saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları kurumsal olarak da üniversitenin fizikî ortamına ilişkin olumsuz sonuçlar grubun beklentilerinin tam olarak karşılanmadığı göstermektedir. Özellikle “kütüphanenin çalışma ve araştırma açısından” ve “bilgisayar, fotokopi, internet v.b. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği açısından” yetersiz görüldüğü saptanmıştır. Üniversitelerin uluslararasılaşması için önemli standartlardan biri olan altyapı/donanıma ilişkin olumsuz algıların var olması üniversitenin alt yapı konusunda yeterli yatırım yapmadığı ya da söz konusu yatırımdan yeterince öğrencinin yararlanmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin üniversitenin “meslekî gelişim” ve “eğitimin niteliği” konusunda algılarının olumlu olması üniversitenin uluslararası prestiji açısından çok önemlidir. Artık uluslararası piyasalarda çalışacak olan olan öğrencilerin üniversitenin mesleki gelişim ve eğitimin niteliği konusundaki eğilimleri üniversite için önemli bir güvence olarak işlev görecektir. Bununla birlikte “meslekî gelişim” ve “eğitimin niteliği” konularında düşük düzeyde de olsa olumsuz algıların olması bazı öğrencilerin endişelerinin olduğu da ifade edilebilir.

Türkiye’de uluslararasılaşma çabaları gösteren önemli üniversitelerden biri olan Ankara Üniversitesi’nin uluslararası öğrencileri üniversiteye ilişkin algıları genel olarak olumlu olmakla birlikte bazı alt alanlarda olumsuz algılara sahiptir. Araştırmada kurumun öğrenciler ile kurumsal olarak iyi ilişki kurduğu; fakat öğrenciler ile bire bir ilişki kurmada aynı performansı gösteremediği ifade edilebilir. Ankara Üniversitesi’nin uluslararası öğrencileri ile sıkı bir iletişim ağı kurarak öğrencilerin taleplerine ulaşması ve beklentilerini karşılaması suretiyle uluslararasılaşma düzeyini yükseltebilir.

Ankara’daki bazı üniversiteleri kapsayan “Türkiye Üniversitelerinin Uluslararasılaşma Politikaları Bağlam Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Taleplerini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi” adlı araştırmasında Radmard (2012: 155) uluslararası öğrencilerin eğitim talebi ile üniversitelerin arz politikaları arasında önemli bir ilişki olduğunu saptanmıştır. Bununla birlikte kimi konularda uluslararası öğrencilerin eğitim talebine karşılık üniversitelerin arz politikaları yeterince duyarlı olmadığını ifade etmektedir. Radmard’ın bahsettiği üniversitelerin arzlarının yeterince karşılamadığı öğrenci taleplerini uluslararası öğrencilere yönelik olarak yapılan diğer bazı araştırmalarda da görülmektedir.

Çöllü ve Öztürk’ün (2010) “Türk Cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarından Türkiye’ye yüksek öğrenim görmek amacıyla Konya Selçuk Üniversitesi gelen öğrencilerin

“uyum ve iletişim” sorunlarına ilişkin olarak Örneği” yaptıkları araştırmada öğrencilerin geldikleri yabancı bir şehirde üniversitenin “uyum ve iletişim” konusunda öğrencilerin ihtiyaçları konusunda bazen yetersiz kaldığı saptanmıştır. Benzer bir araştırmayı Bursa Uludağ Üniversitesi’nde yapan Bayraktaroğlu ve Mustafayeva (2010), öğrencilerin eğitim sisteminin “ezbere dayanmasından” ve “bazı hocaların objektif davranmadıklarından” şikâyetçi olduklarını ifade etmektedirler.

Öneriler

Bu araştırma ve konu ile ilgili yapılan araştırmaların bulgularından yola çıkılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

-Farklı öğretim düzeyleri ve farklı programlar ile daha yerel düzeydeki üniversiteleri kapsayacak şekilde eğitimin uluslararasılaşmasına ilişkin saptayıcı araştırmalar gerçekleştirilebilir.

-Yapılan araştırmalarda öğrencilerin Türkiye’de geçirdikleri eğitim sürecinde, ülkeyi ve eğitim gördükleri kurumu pozitif algıladıkları belirlenmiştir. Buna göre, üniversite yöneticileri “uyum” programları oluşturularak, uluslararası öğrencilerin kültüre ve eğitim sistemine daha hızlı uyum sağlamalarına katkı sağlayacaktır.

-Öğrencilerin kendi kültürlerini sunmalarına imkân tanınması, uluslararası öğrencileri memnun edeceği gibi yerli öğrencilerin de bu kültürel zenginliklerden faydalanmalarına imkân sağlayacaktır.

-Üniversitelerde uluslararası öğrencilere hizmet sunacak ofisler kurulmalıdır. Bu ofisler, öğrencilere hem akademik hem de sosyal destek sunmalıdır.

-Kendi imkanları ile gelen uluslararası öğrencilerin yaşadığı maddî sorunu çözmek için, uluslararası öğrencilerin kampus içinde veya dışında, yarı-zamanlı olarak çalışmalarına imkân sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

-Ders aldıkları öğretim elemanları uluslararası öğrencilerin sınıfa taşıdığı kültürel farklılıkların sınıf iletişimini ve dersin amacına ulaşmasını etkilediğinin farkında olmalı ve onların varlığını göz ardı etmeyerek derse onları da katabilmek için çeşitli yollar düşünülmelidir. Bu öğrencilerin grup çalışmalarında aktif rol alabilmesine yardımcı olmalı, derste soru cevaplarken veya sunu yaparken ek süre istediklerinde izin verilmelidir. Konuşma düzeylerini yükseltecek programlara ve etkinliklere katılmaları için öğrencilerin cesaretlendirilmeleri ve güdülenmeleri gerekmektedir.

-Eğitim sistemleri arasındaki farklılıkların etkisini azaltacak şekilde Türkiye'deki programlarda uluslararası öğrencilerin talepleri doğrultusunda bazı düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan C.C., Gencil, U. (2007). *Yükseköğretimde Akreditasyon*, içinde: C. Can Aktan, Değişim Çağında Yüksek Öğretim. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını
- Ankara Üniversitesi. (2009). *Uluslararası Öğrenci Ofisi*. http://iso.ankara.edu.tr/index.php?bil=bil_icerik&icerik_id=107 05/06/2011
- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara: PegemA.
- Bayraktaroğlu, S., Mustafayeva, L. (2010). Türk Yüksek Öğretim Sistemi Ve Türk Dünyası İlişkileri: Sakarya Üniversitesi'nde Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Öğrenciler Örneği. *Journal of Azerbaijani Studies*, s. 223-239
- <http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/22.pdf> 01/12/2012
- Çöllü, E. F., Öztürk, Y. E. (2010). Türk Cumhuriyetleri, Türk Ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum Ve İletişim Sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği). *Journal of Azerbaijani Studies*, s. 284-292
- <http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/18.pdf> 01/12/2012
- Didou-Aupetit, S. (2002). Küreselleşme, NAFTA ve Meksika'da Yüksek Öğretim Sistemi: Konular, Tehditler ve Reformlar. (Çev: Haşim Koç, Gülçin Tunalı-Koç). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2 (1), 81-92
- Güçlü, N. (1997). Transnational Student Mobility. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13: 33-40
- Kasapoğlu, A., Mileti, D., Çabuk Kaya, N. (2009). International Student Survey at Boulder Campus of University of Colorado. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, 1(1)
- Knight, J. (1999). Quality and Internationalisation in Higher Education, OECD,
- Lawrence, S.M., Tatum, B. D. (2011). *White Racial Identity and Anti-Racist Education: A Catalyst for Change*. <http://www.teachingforchange.org/files/062-A.pdf>. 05/09/2011
- MEB. (2010). *Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim*. Ankara: MEB
- NAFSA. (2009). Association of International Educators, the Economic Benefit of International Education to the United States Fort He 2008-2009 Academic Year: A Statistical Analysis, <http://www.nafsa.org> 21/12/2011
- Qiang, Z. (2003). Internationalization of Higher Education: Towards a Conceptual Framework. *Ontario Institute For Studies in Education, University of Toronto, Canada, Policy Futures Education, Volume 1, Number, 2, 254*
- OECD. (2004). *Policy Brief; Internationalization of Higher Education*. www.oecd.org/dataoecd/0/20/35747684.pdf 10/03/2011
- Radmard, S. (2012). *Türkiye Üniversitelerinin Uluslararasılaşma Politikaları Bağlamında Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Taleplerini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktor Tezi.

- Scott, P. (2002). Küreselleşme ve Üniversite: 21. Yüzyılın Önündeki Meydan Okumalar. (Çeviren: Seda Çiftçi). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler*, 2 (1),191–208
- Sugimura, M. (2008). *International Student Mobility and Asian Higher Education Framework for Global Network*.
<httpwww.nefia.orgdokumenteSugimura.pdf> 12/06/2011
- Taluğ, C. (2010). *Türk Yükseköğretiminin Uluslararasılaşması*.
http://www.ankara.edu.tr/userfiles/18_Haziran_YOK.pps 05/06/2011
- Tatum, B.D. (1997). *Why Are All the Black Kids Sitting Together in the Cafeteria? And Other Conversations about Race*. New York: Basic Books, 1997.
- Ward, C., Masgoret, A.M. (2004). *The Experiences Of International Students In New Zealand; Report On The Results Of The National Survey*.
http://mudface.net/IEC_NewZealandInternationalStudentExperience.pdf
14/06/2011
- Varghese, N.V. (2009). *GATTS and Transnational Mobility in Higher Education*. İçinde: Higher Education on the Move: New Developments in Global Mobility, Edit: Rajika Bhandari And Shepherd Lauglin. AIFS Foundation. Newyork.
<httpgshe.international.wisc.eduwp-content/uploads201102varghese.pdf> 12/06/2011
- Yağcı, E., Ekinci, C. E., Burgaz B., Kelecioğlu, H., Ergene T. (2007). Yurt Dışına Giden Hacettepe Üniversitesi Erasmus Öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 33: 229-239.
- Yepes, C. P. (2006). World Regionalization of Higher Education: Policy Proposals for International Organization. *Higher Education Policy*, No. 19. ss. 111-128.
www.nemzig.bme.hu/nki/OECD/OECD_1.pdf. 17/11/2010
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. Ankara: YÖK.